In order to improve the legal regulation of leased land relations, it is necessary to harmonize the legal requirements of different legal acts and enshrine in the Law of Ukraine "Land Lease" such grounds for termination of land lease as the allocation of land share in kind on the ground.

In order to effectively mediate land disputes, this inconsistency should be kept in mind in the following cases:

1) when conducting contractual mediation, which will consist in concluding a land lease agreement (share) and agreeing on the grounds for termination of this agreement. Such mediation will be aimed at preventing disputes over the grounds for termination of such an agreement in the future;

2) during the mediation of a dispute regarding the termination of the land lease agreement (share) in the case of its allocation in kind on the ground.

Key words: mediation, court, contract, lease, land, land share, allocation in kind, grounds for termination of the contract.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.60

УДК 349.61

О.А. ВАСЯНОВИЧ

*Ольга Анатоліївна Васянович, кандидат юридичних наук, доцент, науковий співробітник Інституту держави і права імені В.М. Корецького НАН України**

ORCID: 0000-0001-7448-1685

ПРАВОВЕ СТАНОВИЩЕ ЕКОЛОГІЧНИХ БІЖЕНЦІВ ЯК ВРАЗЛИВОЇ КАТЕГОРІЇ НАСЕЛЕННЯ, ЩО ПОТРЕБУЮТЬ ЕКОЛОГО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

Постановка проблеми. Збільшення чисельності осіб, які вимушено залишають свої домівки через зміни клімату або інші екологічні проблеми, невідомо зростає. Кількість вразливих категорій осіб, які потребують еколого-правової охорони, збільшується. У зв'язку з цим на світовому рівні з'явилось поняття «екологічний біженець», яке потребує чіткого правового регулювання та офіційного віднесення його до категорії вразливих.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наразі питання екологічних біженців зачіпається у деяких міжнародно-правових документах та кількох наукових дослідженнях, що не носять комплексного характеру. Проблеми екологічних біженців як вразливих категорій населення потребують фундаментальних науково-практичних досліджень. Так, до проблеми «екологічний біженець» звертаються такі зарубіжні науковці: Вальтер Келін, Ніна Шрепфель, Гай Дж.Абела, Майкл Бротрагерд, Хесус Дж. Кваресмак, Райа Маттарак, Майкл Брзоска, Крістіан Фроліч, Майкл Бейне. На вітчизняному рівні дослідженнями відповідних проблем займалися такі науковці, як О.Ю. Сухарев, С.Ю. Чундак, І.В. Андел та інші.

Формулювання мети статті. Виходячи з наведених міркувань, мета даної статті полягає в тому, щоб розкрити поняття «екологічний біженець» як вразливої категорії населення та довести необхідність надання правового статусу зазначеній категорії.

Виклад основного матеріалу. Результати численних досліджень показують, що причиною виникнення міграції населення є не лише політичні, економічні фактори, а й екологічна ситуація у конкретній місцевості. Кліматичні зміни, стихійні лиха, екологічні катастрофи змушують людей кардинально змінювати умови проживання, мігрувати, ставати біженцями. Дослідження вчених з 2011 р. по 2016 р. свідчать про збільшення таких випадків. Особливо це стосується районів Західної Азії, Африки¹.

Яскравим прикладом може слугувати ситуація в Сирії, коли кліматичні зміни призвели до масових політичних хвилювань та громадянської війни. Відсутність води, засуха спричинили масову міграцію сільського населення у міста. Антропогенні зміни клімату безпосередньо впливають на такі фактори, як недоїдання, безробіття, хвороби, смертність, насильницькі конфлікти. Існують такі дослідження, що прямо визначають зв'язок кліматичних, екологічних змін та міграції населення². Інші ж дослідження розкривають, як засуха та зміна температури впливають на переміщення населення у Східній Африці: кліматичні фактори та конфлікти, кліматичні фактори та міграція³. Результати дослідження доводять емпіричну оцінку наукових доказів щодо відомого вивчення зміни клімату, конфліктів і як наслідок – міграції в регіонах, що постраждали від «арабської весни». Але різні дослідження містять протилежні висновки, наприклад, щодо підвищення температури: у певних регіонах спостерігається підвищення міграції, у інших, навпаки, міграція зменшується. Така неоднорідність, на думку авторів, є результатом використання різних методів у дослідженні даного питання. З одного боку, до уваги беруться довготривалі кліматичні зміни (температура, аномалії), а, з іншого, – стихійні лиха, шторми, зсуви, паводки. Поняття «відхилення від норми» також має різну змістовну

© О.А. Васянович, 2020

* *Olga Vasianovych, Ph.D. in Law, Associate Professor, Researcher of V.M. Koretsky Institute of State and Law of the NAS of Ukraine*

наповненість у різних дослідженнях. Так само міграція може бути внутрішньою та зовнішньою, вимушеною і добровільною. Деякими дослідниками як фактор впливу також вказуються непрямі чинники: зміна врожайності, зміна ВВП на одиницю населення⁴, низька заробітна плата⁵. Але, на жаль, не існує прямих доказів того, що клімат та конфлікти є безпосередньо пов'язаними і, як результат, впливають на міграцію населення. Для визначення кліматичних факторів застосовують стандартизований індекс опадів та випаровування SPEI, який називають «індексом мультискалярної засухи», що визначає початок, тривалість та масштаб засухи стосовно нормальних умов у різноманітних системах (річки, території для посіву, екосистеми)⁶. Агрегуючи граничні ефекти по регіонах світу, результати показують, що вплив змін індексу SPEI є особливо значним у країнах Африки на півдні від Сахари, деяких країнах Центральної та Південної Америки, а також в Азії. Комбінований середній граничний ефект для SPEI змінювався в період 2010–2012 рр. і означав, що одне зниження показника (всередині країни) стандартного відхилення SPEI в середньому призводить до збільшення приблизно на 0,03 відсотки ймовірності пошуку притулку за межами країни через зміну кліматичних умов. Такий зв'язок між змінами в збільшенні посухи і потоками шукачів притулку опосередковано впливає на збільшення ймовірності конфлікту, викликаного зміною клімату, що може бути дуже потужною в деяких регіонах світу⁷.

Наявніснуючі рамки для вивчення *рушійних сил* міграції, як правило, визначають *п'ять факторів, що впливають на міграційні потоки*⁸ і беруться в основу дослідження змін клімату⁹:

- економічні чинники (відмінності в доходах і можливості працевлаштування, які діють як детермінанти міграційних потоків);
- політичні чинники (пов'язані з конфліктами, що є однією з найчастіших причин цього);
- демографічні чинники (пов'язані з розміром і складом населення в регіонах їх походження, а також фактори, пов'язані зі здоров'ям);
- соціальні чинники (включаючи культурні звичаї) і екологічні фактори (пов'язані з екослугами).

Вищенаведене дослідження групи науковців ґрунтується на тому, яким чином екологічні та політичні чинники взаємодіють один з одним в якості детермінантів вимушеної міграції, відповідно до даних про надання притулку.

Згідно з дослідженнями Едварда Мігеля¹⁰, політика щодо підвищення адаптивної здатності справлятися з наслідками змін клімату в країнах, що розвиваються, може мати додатковий прибуток за рахунок зниження ймовірності конфлікту і, як наслідок, вимушеного відтоку міграції. З політичної точки зору такий аналіз дає емпіричну підтримку деяких висунутих аргументів, серед яких висновки Барнетта¹¹, який виступає за концептуалізацію глобальних відповідей на зміну клімату також у рамках національної безпеки.

Згідно зі статистичними даними Центру моніторингу внутрішнього переміщення, з 2008 р. близько 26,4 млн людей стали вимушеними переселенцями внаслідок паводків, ураганів, землетрусів або засухи¹². Тенденції останнього десятиліття визначають зростання випадків переміщення як усередині країн, так і за їх межами. Через зміни клімату кількість переміщених осіб буде зростати. Виникає нова категорія біженців, що зветься «кліматичними біженцями». Але визначення таким категоріям осіб досі на офіційному рівні не надане. Конвенція про біженців 1951 р.¹³ взагалі не розкриває такого виду біженців, вказуючи лише на осіб, які зазнали переслідування через колір шкіри, расу, національність, політичні переконання, належність до певної соціальної групи, релігію.

У контексті збільшення кількості переміщених осіб через зміни клімату та вирішення даної проблеми 19 вересня 2016 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Нью-Йоркську декларацію про біженців та мігрантів¹⁴, у якій закликала до розробки двох глобальних договорів: один про біженців (Глобальний пакт про біженців), а другий – «щодо інших мігрантів» (Глобальний договір про безпечну, впорядковану і легальну міграцію), ухвалених 17 грудня 2018 р. у Нью-Йорку та 10 грудня 2018 р. у Марракеші відповідно¹⁵.

Центр ООН з внутрішнього переміщення (IDMC) та Норвезька рада у справах біженців називають основну причину екологічного переміщення – стихійні лиха. За їхніми визначеннями кліматичний фактор повинен супроводжуватися будь-який документ про біженців та мігрантів з того часу, як почали: підвищуватись рівень моря, висушуватись території та перетворюватись на пустелі, виникати екстремальні погодні умови.

Поняття «екологічних біженців» наразі визнається у Глобальному договорі про безпечну, впорядковану та легальну міграцію відповідно до його цілей 2018 р.¹⁶ Цей договір спрямовано на захист прав переміщених осіб та допомогу у вирішенні основних економічних проблем, екологічних і соціальних факторів, що змушують людей полишати свої громади та країни. Однак у даному тексті відсутні практичні зобов'язання з контролю за незаконною міграцією.

Існує велика прогалина у захисті «екологічних біженців» через невизначеність їх як окремої категорії. І це означає, наприклад, що 200 тисяч бангладешців, які щороку стають бездомними через ерозію ґрунтів, не мають змоги звернутися з проханням про переселення до сусідньої країни. Це також означає, що жителі невеличких островів Кірібаті, Наурі та Тівалу, що залишаються в надтяжких кліматичних умовах проживання та кожен десятий з яких мігрує до інших країн, не можуть класифікуватись як біженці. Серед 186 країн світу Чад було визнано країною, що найбільше постраждала від кліматичних змін¹⁷.

Питання екологічних біженців обговорюється на рівні ООН з 1985 р., з часу, коли експертом з ЮНЕП – Програми ООН з навколишнього середовища Ессамом Ель-Хінаві екологічних біженців було визначено як «...осіб, що змушені були покинути звичне середовище проживання, тимчасово або назавжди, через помітні зміни у навколишньому середовищі (природному або створеному людиною), що поставило під загрозу їх існу-

вання або суттєво вплинуло на якість їхнього життя»¹⁸. Це визначення також застосовують до поняття «кліматичний біженець». Звичайно, поняття «навоколишнє середовище» та «клімат» є абсолютно відмінними, а от стосовно визначення біженців та чи має такий розподіл вплив на статус останніх, до цього часу не досліджувалось.

Найбільшою проблемою залишається визначення поняття «екологічний біженець», враховуючи вище наведені проблемні питання. Воно не визначене в законодавчому порядку, а тому не може бути застосовано на практиці. Отже, фізичним особам не може бути гарантоване право на міжнародно-правовий чи національний захист.

Агентство ООН у справах біженців сподівається, що ініціатива, запущена Нансенівською ініціативною групою Норвегії та Швейцарії у 2012 р.¹⁹ щодо вирішення потенційних прогалин в праві та захисту переміщених осіб через кордони через зміни клімату, зверне увагу на дане питання, адже у 2011 р. відбулася Нансенівська конференція в Норвегії²⁰, на якій було розроблено десять принципів через зміни клімату та переміщення населення.

Зазвичай великомасштабні програми щодо забезпечення прав біженців, спрямовані на зміцнення економічної складової переміщених осіб, досить часто не звертають уваги на адміністрування, планування, масштаб фінансування, що впливають на зазначених вище осіб. Особливо це стосується «екологічних біженців», статус яких наразі не визначено, тому це призводить до значного погіршення становища людей. Як наслідок, люди залишаються безправними, знедоленими та безповоротно переміщеними. Для якісного переміщення людей необхідна грамотна політика планування та визначення терміна «екологічний біженець». На думку групи дослідників Догерті²¹, визначення екологічних біженців повинно включати такі розмежувальні ознаки:

- вимушену міграцію;
- тимчасове або постійне за терміном перебування переміщення;
- перетин кордонів держав;
- порушення, що пов'язані зі змінами клімату: мають вони природний чи антропогенний характер.

Але дані ознаки як основа для визначення відповідного поняття піддається постійній критиці через визначення поняття «біженець» за Конвенцією 1951 р. Відповідні Агентства ООН та Міжнародної організації з міграції (МОМ) не схвалюють його, тому, можливо, потрібно розширити термінологію у відповідній конвенції. Однак термін «екологічний мігрант» широко застосовується агенцією МОМ. Термін «мігрант» є більш зручним, адже тут є вольовий фактор у переміщенні, тобто переміщення відбувається за власною волею.

Останнім часом з'явилося поняття «особа, що витіснена екологією або кліматом». Цей термін також не підкріплено певною відповідальністю через переміщення осіб. Існує термін «внутрішньо переміщені особи» та водночас відсутнє визначення «переміщеної особи» як таке.

Професор Вальтер Келін, колишній представник ООН з прав людини по внутрішньо переміщеним особам, разом з Ніною Шрепфер з Управління Верховного комісаріату (УВКБ) ООН створили одну з найбільш комплексних робіт на сьогоднішній день²². У ній дається визначення зміни клімату, прийнятою Рамковою конвенцією ООН про зміну клімату (РКЗК), доповненою чотирма основними висновками Міжурядової групи експертів зі зміни клімату, що стосуються переміщення населення²³:

- а) скорочення доступної води;
- б) зниження врожайності;
- в) ризик повеней, штормів і прибережних затоплень;
- г) загальний негативний вплив на здоров'я (особливо для бідних, літніх осіб, молоді і маргіналів).

В. Келін і Н. Шрепфер наголошують, що одним із важливих питань, що стосуються примусової міграції перед обличчям цих ризиків, є причинний характер її виникнення. Зміна клімату сама по собі не може викликати рух людей. Рідше існує прямий причинно-наслідковий зв'язок між зміною клімату і рухом; в той час як конкретні кліматичні явища, такі як шторм, можуть викликати рух, зв'язок між штормом і зміною клімату не завжди легко встановити. Навіть за обставин, коли існує прямий причинно-наслідковий зв'язок (наприклад, підвищення рівня моря, що викликає затоплення малих островів), переміщення людей часто є результатом поєднання кількох причин. Таким чином, взаємозв'язок між зміною, викликану кліматом, і переміщенням людей можна розглядати з двох дуже різних точок зору: по-перше, повільне настання наслідків зміни клімату і, по-друге, негайні лиха, такі як шторми.

Існує важливий часовий елемент, властивий міграції, викликаній кліматом. Якщо ця подія є відносно короткої тривалості (наприклад, наслідки шторму), слід брати до уваги можливість людей, які врятувалися від розорення, повернутися після того, як небезпека минула. Келін і Шрепфер виділяють три види перешкод для примусового повернення людей в таких обставинах:

- 1) правові перешкоди для повернення після закінчення екологічної кризи: будь-то примус до повернення (приймаюча держава може піддати людину істотному ризику тортур, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню);
- 2) фактичні перешкоди: немає можливості відправити людей назад в країну (наприклад, відсутність аеропортів, доріг або іншої важливої інфраструктури);
- 3) гуманітарні перешкоди (відсутність місця, куди повернути людей, наявність перешкод з точки зору прав людини, з міркувань співчуття і гуманності через повернення людей назад).

За словами авторів, до тих пір, поки існує одна з трьох ситуацій, *постраждалі повинні бути класифіковані як примусово переміщені* і потребувати захисту та допомоги з боку держави.

Хоча універсальні договори прямо не конкретно передбачають право людини на безпечне навколишнє середовище, усі органи ООН з прав людини визнають нерозривний зв'язок між навколишнім середовищем та реалізацією прав людини, таких як право на життя, харчування, здоров'я, воду та житло.

Конвенція з прав дитини ООН 1989 р.²⁴ передбачає, що держави-учасниці повинні вживати відповідних заходів щодо боротьби з хворобами та недоїданням шляхом надання відповідних поживних продуктів харчування та чистої питної води з урахуванням небезпеки й ризиків забруднення навколишнього середовища. Договірне право з прав людини може бути застосоване до екологічних біженців, та існує проблема із застосуванням структури правового захисту для вирішення проблем, пов'язаних зі змінами клімату. Договори з прав людини вдало застосовуються на практиці та не можуть забезпечити адекватний захист екологічних біженців. Незважаючи на усі досягнення з урегулювання прав людини, досі не визначено права на безпечне навколишнє середовище відповідно до міжнародного права.

Наприклад, керівні принципи ООН з питань переміщення осіб всередині країни 1998 р. визначили основу для захисту жертв стихійних лих, що не перетинають кордонів країн²⁵. Вони пропонують цінний набір для захисту правових стандартів та зазначають, що уряди країн мають широкий спектр впливу, свободу для виконання таких настанов. Та, на жаль, існує багато проблем щодо застосування відповідних принципів, як і загалом усіх актів міжнародного «м'якого» права: вони не є обов'язковими, хоча й мають слугувати дороговказом для держав у їх національному регулюванні.

У цілому слід зазначити, що існує ціла низка актів міжнародного «м'якого» права, присвячених охороні довкілля, забезпеченню сталого розвитку, протидії змінам клімату тощо. У деяких з них містяться положення, які націлюють на особливі умови охорони вразливих категорій населення від впливу різного роду соціально-екологічних факторів. При цьому як самі ці фактори, так і категорії вразливості визначаються по-різному, що свідчить про відсутність усталених підходів до визначення відповідних груп населення, які підпадають під ці категорії:

– у 1992 р. екологічний саміт – Конференція ООН з навколишнього природного середовища і розвитку у Ріо-де-Жанейро²⁶ однією з програмних сфер визначила захист вразливих категорій населення, помістивши до їх переліку: немовлят і дітей, молоді, жінок. Було також позначено, що такий захист слід здійснювати шляхом створення відповідного потенціалу, розвитку людських ресурсів, науково-технічних засобів, фінансування та оцінки витрат.

– Декларація тисячоліття ООН 2000 р.²⁷ включила вже окремий розділ «Захист вразливих», в якому констатована вразливість дітей та усього громадянського суспільства, яке зазнає страждань внаслідок стихійних лих, геноциду, збройних конфліктів та інших надзвичайних гуманітарних ситуацій.

– Мадридський план дій з питань старіння 2002 р. виявив цілий ряд найбільш вразливих осіб похилого віку (жінки, жінки-інваліди, самотні люди; особи похилого віку, які проживають у зонах лиха)²⁸.

Аналіз вищенаведених актів «м'якого права» та міжнародних договорів у контексті правового становища «екологічних біженців» дає підстави віднести «екологічних біженців» до вразливих категорій населення, що підлягають еколого-правовій охороні за такими ознаками:

1) екологічні біженці – це ті особи, які постраждали через стихійні лиха та повільні зміни клімату, що руйнує умови належного існування кожної людини, захисту її основних прав, а тому вони вимушені залишити місце свого проживання через настання екологічно несприятливих умов;

2) екологічні біженці – це особи різного віку, стану здоров'я, соціального становища, расової та національної приналежності, що вже автоматично відносить їх до категорії «вразливих»;

3) екологічні біженці потребують еколого-правової охорони та захисту, а також належного правового механізму регулювання їх статусу як спільноти на міжнародно-правовому рівні, так і національних рівнях держав.

Вважаємо, що визнання екологічних біженців на рівні міжнародного права як вразливих категорій населення забезпечить їхній захист міжнародним договірним правом у межах договірних інструментів не лише щодо статусу біженців, а й щодо вразливих категорій населення.

Важливим аспектом проблеми є те, що статус екологічних біженців має зберігатися доти, доки не будуть усунені перешкоди, які спричинили набуття ними (екологічними біженцями) зазначеного становища. При цьому при втраті статусу екологічних біженців ці особи повинні залишатися об'єктом еколого-правової охорони як одна із категорій вразливості (поряд з тими категоріями, що визначають на правовому рівні осіб як «вразливих» через їх вік, стан здоров'я та інші фактори).

Висновки. Людина та її життя визнаються найвищою цінністю на міжнародному та внутрішньодержавному рівнях. Питання правового статусу екологічних біженців порушено низкою міжнародних актів і впливає із самого становища людини та її базових потреб, які закріплені міжнародними екологічними конвенціями й деклараціями, ухваленими Генеральними асамблеями ООН.

Важливою проблемою правового становища екологічних біженців як вразливої категорії населення, що представляють собою об'єкти еколого-правової охорони, є необхідність закріплення їх правового статусу на міжнародному та національному рівнях, визначення понятійного апарату відповідної предметної сфери, категорій осіб, які можуть набувати такий статус, порядку такого набуття, а також механізму їх охорони.

- ¹ Brzoska M., Fröhlich C. (2016). Climate change, migration and violent conflict: vulnerabilities, pathways and adaptation strategies. *Migr. Dev.* 5, 190–210. URL: <https://doi.org/10.1080/21632324.2015.1022973>
- ² Там само.
- ³ Owain, E.L., Maslin M.A. (2018). Assessing the relative contribution of economic, political and environmental factors on past conflict and the displacement of people in East Africa. *Palgrave Commun.* 4, 47. URL: <https://doi.org/10.1057/s41599-018-0096-6>
- ⁴ Там само.
- ⁵ Beine M., Parsons C. (2015). Climatic factors as determinants of international migration. *Scand. J. Econ.* 117, 723–767. URL: <https://doi.org/10.1111/sjoe.12098>
- ⁶ The Standardized Precipitation Evapotranspiration Index (SPEI) URL: <https://climatedataguide.ucar.edu/climate-data/standardized-precipitation-evapotranspiration-index-spei>
- ⁷ Climate, conflict and forced migration. Guy J. Abel JesusCrespo Cuaresmac Raya Muttarakd “Marginal effects of SPEI on conflict and sele Michael Brottrager action to asylum seeking for the 2010–2012 period”. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0959378018301596?via%3Dihub>
- ⁸ Lee E.S. (1966). A theory of migration. *Demography* 3, 47–57. URL: <https://doi.org/10.2307/2060063>
- ⁹ Black R., Adger W.N., Arnell N.W., Dercon S., Geddes A., Thomas D., 2011. The effect of environmental change on human migration. *Glob. Environ. Change* 21, S.3–11. URL: <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.10.001>
- ¹⁰ Miguel E., Satyanath S., Sergenti E. (2004). Economic shocks and civil conflict: an instrumental variables approach. *J. Polit. Econ.* 112, 725–753. URL: [https://doi.org/10.1016/S0959-3780\(02\)00080-8](https://doi.org/10.1016/S0959-3780(02)00080-8)
- ¹¹ Barnett J. (2003). Security and climate change. *Glob. Environ. Change* 13, 7–17. URL: [https://doi.org/10.1016/S0959-3780\(02\)00080-8](https://doi.org/10.1016/S0959-3780(02)00080-8)
- ¹² 2018 Global report on internal displacement. URL: <https://www.internal-displacement.org/publications/2018-global-report-on-internal-displacement>
- ¹³ Конвенція про статус біженців 1951 р. URL: https://www.zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_011#Text
- ¹⁴ РЕЗОЛЮЦІЯ 71/1, прийнята Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй, «Нью-Йоркська декларація о беженцах и мигрантах» 19 сентября 2016 г. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU16045>
- ¹⁵ Глобальний договір про безпечну, впорядковану і легальну міграцію. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/RES/73/195>
- ¹⁶ Там само.
- ¹⁷ Lee E.S. (1966). A theory of migration. *Demography* 3, 47–57. URL: <https://doi.org/10.2307/2060063>; Missirian A., Schlenker W. (2017). Asylum applications respond to temperature fluctuations. *Science* 358, 1610–1614. URL: <https://doi.org/10.1126/science.aao0432>
- ¹⁸ The concept of ‘climate refugee’ towards a possible definition. URL: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621893/EPRS_BRI\(2018\)621893_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2018/621893/EPRS_BRI(2018)621893_EN.pdf)
- ¹⁹ Nansen Initiative Group. URL: <https://www.unhcr.org/5448c7939.pdfhttps://environmentalmigration.iom.int/nansen-initiative-global-consultation-report>
- ²⁰ Nansen Conference on Climate Change and Displacement in the 21st century (Oslo, 6–7 June 2011): Conference Report. URL: <https://www.unhcr.org/protection/environment/4ea969729/nansen-conference-climate-change-displacement-21st-century-oslo-6-7-june.html>
- ²¹ Bonnie Docherty & Tyler Giannini, Symposium: Confronting a Rising Tide: A Proposal for a Climate Refugee Treaty, 33 *Harvard EVITL L. Rev.* 349, 372, 385 (2009).
- ²² Walter Kälin and Nina Schrepfer. University of Bern, Switzerland Protecting People Crossing Borders in the Context of Climate Change Normative Gaps and Possible Approaches. <https://www.unhcr.org/4f33f1729.pdf>
- ²³ Walter Kälin and Nina Schrepfer University of Bern, Switzerland Protecting People Crossing Borders in the Context of Climate Change Normative Gaps and Possible Approaches. URL: <https://www.unhcr.org/4f33f1729.pdf>
- ²⁴ Конвенція з прав дитини ООН 1989 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text
- ²⁵ Керівні принципи УВКБ ООН з питань про переміщення осіб усередині країни. URL: <https://www.unhcr.org/ua/resources>
- ²⁶ Конференція ООН з навколишнього природного середовища і розвитку у Ріо-де-Жанейро. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Text
- ²⁷ Декларація тисячоліття ООН 2000 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_621#Text
- ²⁸ Мадридський план дій з питань старіння 2002 р. URL: https://www.un.org/ru/documents/decl_conv/declarations/ageing_program.shtml

Резюме

Васянович О.А. Правове становище екологічних біженців як вразливої категорії населення, що потребують еколого-правової охорони.

У статті розкриваються проблемні питання щодо визначення поняття «екологічні біженці», яке наразі не знайшло свого підкріплення на правовому рівні. Чинники природного та антропогенного характеру зумовили появу та необхідність існування даної категорії біженців. Стаття присвячена аналізу міжнародних договорів та наукових досліджень правового статусу екологічних біженців як вразливої категорії населення, що потребує еколого-правової охорони, що доводять важливість існування даної правової категорії.

Ключові слова: біженці, екологічні біженці, переміщені особи, примусова міграція, добровільна міграція, стандартизований індекс опадів та випаровування SPEI.

Резюме

Васянович О.А. Правовое положение экологических беженцев как уязвимой категории населения, нуждающихся в эколого-правовой охране.

В статье раскрываются проблемные вопросы определения понятия «экологические беженцы», которое пока не нашло своего подкрепления на правовом уровне. Факторы естественного и антропогенного характера обусловили появление и необ-

ходимость существования данной категории беженцев. Статья посвящена анализу международных договоров и научных исследований правового статуса экологических беженцев как уязвимой категории населения, нуждающихся в эколого-правовой охране, доказывающих важность существования данной правовой категории.

Ключевые слова: беженцы, экологические беженцы, перемещенные лица, принудительная миграция, добровольная миграция, стандартизированный индекс осадков и испарения SPEI.

Summary

Olga Vasianovych. Legal status of environmental refugees as a vulnerable categories of the population requiring environmental and legal protection.

The increase in the number of people forced to leave their homes due to climate changes or other environmental problems is growing steadily. The number of vulnerable categories of population requiring environmental protection is increasing. In this regard, the concept of “environmental refugee” has emerged at the global level, which requires clear legal regulation and its formal classification as vulnerable.

The results of numerous studies show that the cause of migration is not only political and economic factors, but also the environmental situation in a particular area. To determine climatic factors, a standardized precipitation and evaporation index SPEI is used, which is called the “multi-scalar drought index”, which determines the onset, duration and extent of drought relative to normal conditions in various systems (rivers, sowing areas, ecosystems).

The concept of “environmental refugees” is currently recognized in the Global Compact on safe, orderly and legal migration in accordance with its 2018 goals.

The issue of environmental refugees has been discussed at the UN level since 1985, when UNEP – UN Environment Program expert Essam El-Hinawi identified environmental refugees as “... people who have been forced to leave their habitat, temporarily or permanently, due to noticeable changes in the environment (natural or man-made), which endangered their existence or significantly affected their quality of life.”

The definition of environmental refugees should include the following distinguishing features: forced migration, temporary or permanent relocation, border crossings, disturbances related to climate change: whether they are natural or anthropogenic.

The analysis of acts of “soft law” and international agreements in the context of the legal status of “environmental refugees” gives grounds to classify “environmental refugees” as vulnerable categories of the population subject to environmental and legal protection on the following grounds:

1) environmental refugees are those who have suffered from natural disasters and slow climate change, which destroys the conditions of proper existence of each person, protection of his fundamental rights, and therefore they are forced to leave their places of residence due to environmentally unfavorable conditions;

2) environmental refugees are persons of different ages, health conditions, social status, race and nationality, which already automatically classifies them as “vulnerable”;

3) environmental refugees need environmental and legal protection and protection, as well as an appropriate legal mechanism to regulate their status as a community at the international legal level and at the national level.

Key words: refugees, environmental refugees, displaced persons, forced migration, voluntary migration, standardized precipitation index and evaporation SPEI.

DOI: 10.36695/2219-5521.4.2020.61

УДК 349.42

І.І. ЯКУБОВИЧ

*Ігор Ігорович Якубович, аспірант Інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка**

ORCID: 0000-0002-8689-2593

АГРАРНІ ФІНАНСОВІ ІНТЕРВЕНЦІЇ ЯК ПРАВОВА МОДЕЛЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗЕРНА: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

Постановка проблеми. Протягом 18 років однією із юридичних моделей реалізації зерна в Україні були інтервенційні операції із зерном та продуктами його переробки. Відповідно до ст. 2 Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України» від 24 червня 2004 р. станом на листопад 2020 р. державна аграрна інтервенція визначалася як продаж або придбання сільськогосподарської продукції на організованому аграрному ринку з метою забезпечення цінової стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В юридичній науці було проведено дослідження, спрямовані на з'ясування особливостей державних аграрних інтервенцій, авторами яких є Х.А. Григор'єва, Т.О. Коваленко, Ю.І. Кудріна, С.І. Марченко, І.П. Сафонов, В.І. Семчик, А.М. Статівка та інші вчені. У 2012 р. С.О. Костенко захистила кандидатську дисертацію на тему «Правове регулювання здійснення державних аграрних